

Rijswijkse Landgoed Te Werve in het nauw

Landgoed Te Werve in het Zuid-Hollandse Rijswijk dreigt te worden aangetast door een bouwplan van de gemeente. Leo van der Meule van Heemschut Zuid-Holland geeft hieronder de grote waarde van het landgoed aan.

De zogeheten *Landgoederenzone* in Rijswijk bestaat uit een aantal (voormalige) buitenplaatsen aan weerszijden van de Van Vredenburgweg, de oude weg die het hart van historisch Rijswijk al vele honderden jaren verbindt met Wateringen. De weg ligt eigenlijk op een strandwal, die min of meer noord-zuid loopt en vermoedelijk al in de prehistorie bewoning heeft gekend.

Ongetwijfeld hebben er zich al sinds de vroegste tijden boeren gevestigd en de oudste bestemming van dit gebied zal agrarisch geweest zijn. Toch hebben in de middeleeuwen ook al enkele eenvoudige adellijke huizen in het gebied gestaan. Het zal om woontorentjes gegaan zijn, die mogelijk later werden uitgebreid.

Aan het begin van de 17de eeuw kreeg het adellijk wonen een stevige impuls toen niemand minder dan stadhouder *Frederik Hendrik* er het Huijs ter Nieuwburgh liet neerzetten. Het was,

vergeleken met vorstelijke optrekjes elders in Europa toch een tamelijk bescheiden geheel. De hoogte was bescheiden: twee bouwlagen op een plint met een tamelijk steil oprijzende kap, alles bij elkaar ongeveer 15 meter hoog. In de 18de eeuw konden de Oranjes het onderhoud van alle paleizen niet meer bekostigen en werden met name Honselersdijk en Ter Nieuwburgh aan verval prijsgegeven. Als niet in 1697 de Vrede van Rijswijk in Ter Nieuwburgh was getekend zou van het gehele huis vermoedelijk geen spoor meer zijn overgebleven.

Nu resteert nog een herdenkingsnaald, een tweetal rechthoekige vijvers en de door middel van een heg aangegeven buitenomtrek van het huis. Dit alles ligt in wat tegenwoordig het Rijswijkse Bos heet. Een bos overigens van betrekkelijk jonge datum, want bomen die het mogelijk nog vanaf de 17de eeuw hadden uitgehouden zijn tijdens de laatste oorlog, met

Tuinzijde landgoed.

name in de hongerwinter, gekapt. De huidige aanplant is dus hooguit een halve eeuw oud. Zuidelijk hiervan ligt het landgoed Te Werve, een buitenplaats met een eerbiedwaardige leeftijd en jaren in eigendom en gebruik van de personeelsvereniging van *SHELL*. Behalve het vele malen verbouwde huis Te Werve bevinden zich hier ook een heel zeldzame stenen duiventoren, een oranjerie en een tuinmanswoning. Tezamen met een groot gedeelte van het groen is dit geheel onlangs door de RDMZ aangewezen als beschermd rijksmonument.

Al enkele decennia geleden werd in de noordwesthoek van dit landgoed, dicht tegen het Rijswijkse Bos aan een groot zwembad neergezet. Een betonnen kolos met ligweide en buitenbad, Rijswijk kon zwemmen en zonnen, Te Werve had sindsdien een wanklank.

De stadhoudelijke tijd herleeft

De *Landgoederenzone* behoort tot de grotere aaneengesloten groengebieden in de Haagse regio en wordt door de eigen bewoners als bezoekers, veelal fietsrecreanten, hogelijk gewaardeerd.

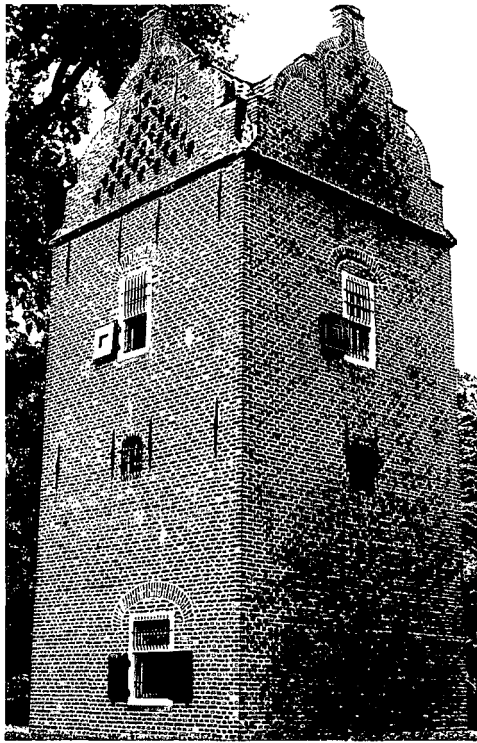
De druk op een dergelijk gebied is echter stevig en ook hier werd aan de randen getornd en signaleerde men op het stadhuis dat een geleidelijke teloorgang zou inzetten als niet voor een duidelijke aanpak tot behoud en zelfs versterking van het groene en statige buitenplaatskarakter werd besloten. Ook in een zaak als deze is de aanval veelal de beste verdediging. Zo werd in deze periode het Rijswijkse Bos gekocht van Staatsbosbeheer en het gebied De Voorden van de gemeente Den Haag. Miljoenenoperaties, maar wel een bewijs dat de gemeente ook bereid was in de buidel te tasten voor de landgoederen. Bovendien hebben de inwoners meerdere malen te kennen gegeven het openbare groen in de gemeente zeer waardevol te vinden.

Als meer in het oog lopend onderdeel van de plannen zou het zwembad verplaatst moeten worden. Helaas was dit pas voor de helft afgeschreven en sloop zou een flinke kapitaalvernietiging betekenen. Rijswijk kan niet zonder een dergelijke voorziening en zo komen de kosten voor een nieuw zwembad elders er nog bij.

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling op het vrijgekomen zwembadterrein 35 vrijstaande villa's op eigen grond te bouwen, niet toegankelijk voor het publiek derhalve. Maar toen SHELL te kennen gaf een paar sportvelden direct naast deze locatie te willen verkopen begonnen er heel andere mogelijkheden in zicht te komen.

De gemeente: het hoe en waarom

Die mogelijkheden hielden met name in het bouwen van niet 35 maar 57 woningen, en dat in een wooncomplex dat aan Huijs Ter Nieuwburgh doet denken, zij het veel groter en hoger. Tevens ontstond in de commissie R.O. van Rijswijk het idee om het geheel 90 graden te draaien waardoor het evenwijdig met de Van Vredenburgweg zal komen te liggen. Het complex ligt dan in zijn geheel op het landgoed Te Werve, op een locatie die misschien weiland was, misschien bos en nu een sportveld is maar in ieder geval nooit bebouwd is geweest. We spreken met wethouder Ruimtelijke Ordening R.J. Vermeer over de aanloop naar de huidige plannen in het park Te Werve. De wethouder benadrukt dat een aantal beslissingen nog onder zijn voorganger zijn genomen, hij zit hier met een 'erfenis' en probeert daar bestuurlijk en inhoudelijk zo gewetensvol mogelijk mee om te springen. Als eerste bestuursdaad gaf hij opdracht tot het ontwikkelen van een integrale visie op de landgoede-

Duiventorentje landgoed.

renzone. Dit document *Toekomstvisie Landgoederenzone Rijswijk* werd eind februari gepresenteerd en zal ook door Heemschut bestudeerd worden.

Zelf is de wethouder voorstander van het huidige plan. Het brengt gewoon meer op en dat geld is zoals vermeld hard nodig voor de volgende meer 'groene' stappen in de landgoederenzone. Maar de doorslag geeft voor hem toch het scheppen van een ecologische verbinding tussen het Rijswijkse bos en Te Werve. Dit is met name mogelijk door dat draaien van het gebouw. Als derde reden noemt hij nog dat vrijwel het volledige binnenterrein van *De Nieuwe Burght*, zoals het wooncomplex zal gaan heten, openbaar toegankelijk is. Ook zullen in de koopcontracten dwingende bepalingen worden opgenomen om allerlei vrije uit- en aanwassen van het gebouw te voorkomen. Geen tuincentrumdecoraties op balustrades of dakranden!! *De Nieuwe Burght* moet zeker allure hebben en houden.

Historische Vereniging : zoek andere plek

Als meest toegeruste spreekbuis van het burgerlijk onbehagen rond dit bouwplan geldt de Historische Vereniging van Rijswijk (HVR), in de procedure vertegenwoordigd door zijn secretaris mevrouw J.H. Gerritsen. De reacties komen er in het kort op neer dat het bouwplan veel te massaal is en een onaanvaardbare aantasting betekent van het groene karakter van de landgoederenzone. Meer dan een bezwaarhebbende wijst op het conflict tussen eerdere 'groene' beleidsvoornemens van de gemeente zelf, zoals de aanbevelingen uit de *Toekomstvisie* enerzijds en dit grote gebouw anderzijds.

Tevens is de HVR van mening dat indien men wil aansluiten bij het historische huis Ter Nieuwburgh het toch veel passender zou zijn dit op de oorspronkelijke locatie te doen. Dit idee lijkt de wind in de rug te krijgen door het recent geuite voornemen van gemeentewege om misschien het hele stadhuis te verplaatsen en dat ligt dicht tegen de plaats van het oude Ter Nieuwburgh aan dan de zwembadlocatie. Voor de gemeente levert dit echter het probleem op dat de herdenkingsnaald moet verdwijnen en die heeft inmiddels ook historische waarde.

Het tijdens het vraaggesprek met de wethouder door ons naar voren gebrachte bezwaar dat door de grootte en ligging van *De Nieuwe Burght* het eigenlijke landhuis *Te Werve* tot bijzaak gedegradeerd zal worden wordt door hem niet gedeeld. Eerder al heeft de gemeente in haar commentaar op deze zienswijze aangegeven dat *De Nieuwe Burght* de samenhang binnen de landgoederenzone juist zal versterken. Wie echter de fotomontages van het geheel vanuit de lucht in vogelvlucht perspectief ziet krijgt over die 'versterkte samenhang' toch minstens zijn twijfels.

De rijdende trein: tijd voor de noodrem

Na de gesprekken en het bestuderen van nota's, zienswijzen en inspraakreacties dringt zich de onvermijdelijke conclusie op dat waar het de gemeente betreft voor de uitgangspunten veel waardering en begrip valt op te brengen maar dat het schort aan de uitwerking. Het heeft er veel van weg dat het vrij plotselinge aanbod van SHELL om de sportvelden te koop aan te bieden gekoppeld aan het ongevraagd uitbrengen door een architect van het bouwplan *De Nieuwe Burght* de zaak in een stroomversnelling heeft gebracht, terwijl de ontwikkelingen nog helemaal niet uitgekristalliseerd zijn. Denken we bijvoorbeeld aan het mogelijk ook vrijkomen van de stadhuuslocatie. De zonder meer gewaardeerde *Toekomstvisie* verschijnt als het bouwplan *De Nieuwe Burght* al volop in procedure is!

Het moet toch mogelijk zijn om binnen financiële randvoorwaarden en met het creëren van een natuurvriendelijke, groene verbinding een plan te ontwikkelen dat de cultuurhistorische gegevens binnen het gebied meer in hun waarde laat.

Het lijkt hoog tijd om wat af te remmen in de vorm van een goede stedenbouwkundige of landschappelijk goed overwogen visie op deze zwembad/sportveldlocatie, uitgaand van de *Toekomstvisie* voor het gehele gebied en dan daarna pas een architect aan het werk te zetten op een concreet bouwplan.

Drs. L. van der Meule is lid van de Provinciale Commissie van Heemschut Zuid-Holland.